

การฟื้นฟูเศรษฐกิจจากการระบาดของโรค COVID-19 ให้เป็นเศรษฐกิจสีเขียว
ตอนที่ 1: เวทีหารือเพื่อออกแบบเศรษฐกิจใหม่ในคริสตทศวรรษ 2020
(Green Recovery from COVID-19 #1: Platform for Redesign 2020)

คมศักดิ์ สว่างไสว

นักวิชาการประจำศูนย์วิจัยนโยบายด้านเศรษฐกิจสีเขียว

Online Platform for Sustainable and Resilient Recovery from COVID-19 (Platform for Redesign 2020) เป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอนโยบายและกิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและยืดหยุ่น ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ที่ดำเนินงานโดยรัฐบาลประเทศต่างๆ ซึ่งเว็บไซต์นี้มีจุดเริ่มต้นมาจากการประชุม The 11th Petersberg Climate Dialogue and the UNFCCC's June Momentum for Climate Change โดยมาจากการริเริ่มของรัฐมนตรีกระทรวงสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น และได้รับการสนับสนุนจาก UNFCCC และ Online Platform นี้บริหารงานโดย Institute for Global Environmental Strategies (IGES) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ที่ประเทศญี่ปุ่น

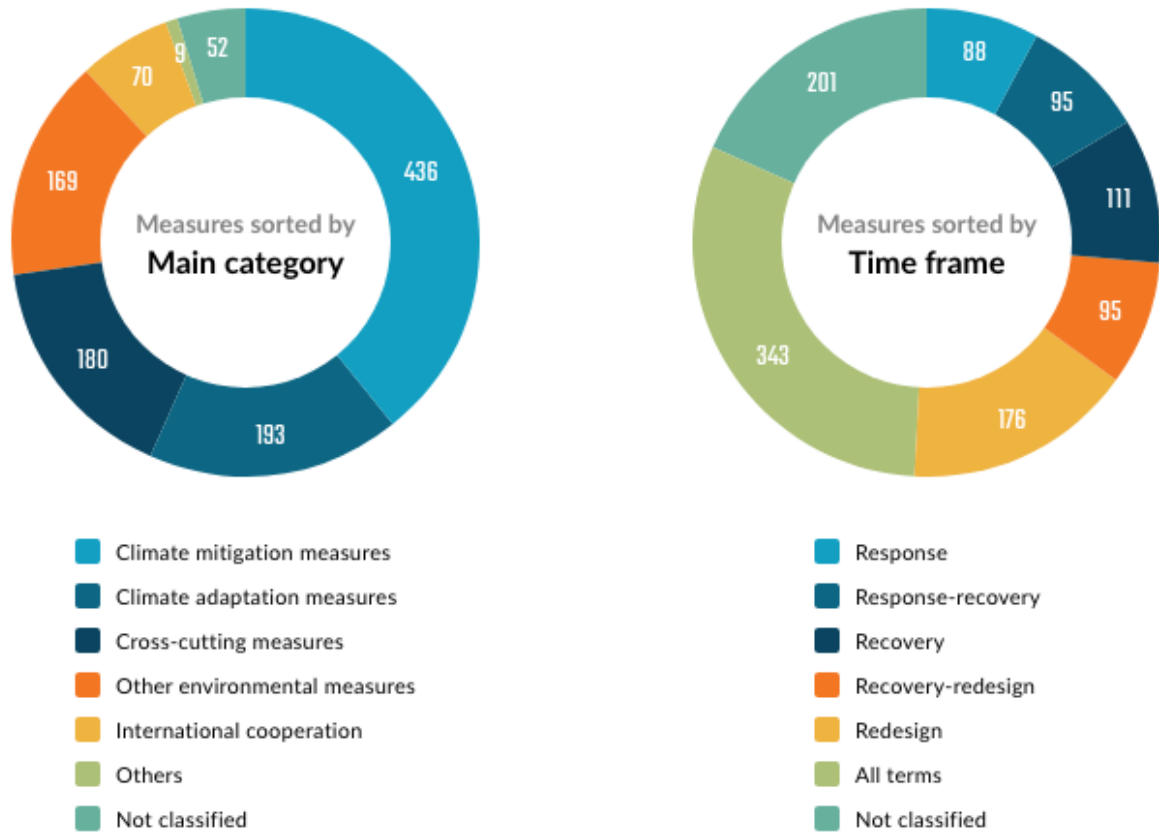
บทความนี้จะนำเสนอสาระสำคัญของข้อมูลจาก Online Platform ที่มีการรวบรวมข้อมูลจากประเทศภาคีต่าง ๆ (ที่ส่งข้อมูลมาให้) ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา นโยบายของประเทศต่าง ๆ ที่จะนำพาให้ประเทศของตนสามารถก้าวเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจสีเขียวหรือการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ภายใต้การปรับตัวทางเศรษฐกิจและสังคมตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

สาระสำคัญที่จะนำเสนอในครั้งนี้มีด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่ นโยบายและกิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจจากโรค COVID-19 ก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียว (green economy) ดังแสดงในรูปที่ 1 และ สาขาการผลิตที่จะมีการปรับมาตรการเพื่อเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียว ดังแสดงในรูปที่ 2 โดยมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

รูปที่ 1 ด้านซ้าย แสดงการจัดกลุ่มมาตรการหลัก โดยแบ่งเป็น 7 ประเภท คือ มาตรการลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Mitigation Measures) มาตรการการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Adaptation Measures) มาตรการคาบเกี่ยวกันหลายภาคส่วน (Cross-Cutting Measures) มาตรการสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (Other Environmental Measures) ความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) อื่น ๆ (Others) และมาตรการที่ไม่สามารถจัดกลุ่มได้ (Not Classified)

จากข้อมูลพบว่า นโยบายและกิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจจากโรค COVID-19 ก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียว มีทั้งหมด 1,109 มาตรการ โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ การลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 436 มาตรการ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 193 มาตรการ ส่วนมาตรการสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ มีจำนวนเพียง 169 มาตรการเท่านั้น

รูปที่ 1 จำนวนนโยบายและกิจกรรมเพื่อการฟื้นเศรษฐกิจจากโรคโควิด 19 สู่เศรษฐกิจสีเขียวของประเทศไทย
ต่างๆ

ที่มา: <https://platform2020redesign.org/overview/>

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2020

ส่วนด้านขวาของรูปที่ 1 แสดงการจัดกลุ่มมาตรการตามกรอบระยะเวลา โดยแบ่งเป็น 7 ประเภท คือ 1) มาตรการตอบสนอง (Response) หมายถึง มาตรการฉุกเฉินในระยะสั้น (2 เดือน ถึง 1 ปี) เพื่อจัดการความกังวลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และอาจจะรวมถึงการดำเนินงานภาคบังคับ 2) มาตรการฟื้นฟู (Recovery) หมายถึง มาตรการด้านเศรษฐกิจสังคมในระยะกลาง (1-3 ปี) ซึ่งมุ่งเน้นด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจและสังคมฟื้นตัวจากโรค COVID-19 ในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม และมักเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามแผนและระดับนานาชาติ 3) มาตรการออกแบบใหม่ (Redesign) หมายถึง การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และมาตรการในระยะยาว (มากกว่า 2-3 ปี ถึง 2-3 ทศวรรษ) เพื่อที่จะออกแบบระบบเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ เพื่อให้มีความยั่งยืนและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านการระบาดของโรคหรือภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกประเทศที่ไม่สามารถควบคุมได้ 4) มาตรการตอบสนอง-มาตรการฟื้นฟู (Response-Recovery) หมายถึง มาตรการที่วางกรอบเวลาเป็นทั้งมาตรการฉุกเฉินในระยะสั้น (2 เดือน ถึง 1 ปี) และมาตรการด้านเศรษฐกิจสังคมในระยะ

กลาง (1-3 ปี) 5) มาตรการฟื้นฟู-มาตรการออกแบบใหม่ (Recovery-Redesign) หมายถึง มาตรการที่วางกรอบเวลาเป็นทั้งมาตรการด้านเศรษฐกิจสังคมในระยะกลาง (1-3 ปี) และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และมาตรการในระยะยาว (มากกว่า 2-3 ปี ถึง 2-3 ทศวรรษ) 6) มาตรการตอบสนอง-มาตรการฟื้นฟู-มาตรการออกแบบใหม่ (All Terms) หมายถึง มาตรการที่วางกรอบเวลาเป็นทั้งมาตรการฉุกเฉินในระยะสั้น (2 เดือน ถึง 1 ปี) มาตรการด้านเศรษฐกิจสังคมในระยะกลาง (1-3 ปี) และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และมาตรการในระยะยาว (มากกว่า 2-3 ปี ถึง 2-3 ทศวรรษ) และ 7) และมาตรการที่ไม่สามารถจัดกลุ่มได้ (Not Classified)

จากข้อมูลพบว่า การตอบสนองมีจำนวน 88 มาตรการ การฟื้นฟูมีจำนวน 111 มาตรการ และการออกแบบใหม่มีจำนวน 176 มาตรการ ทั้งนี้จะสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนว่า มาตรการส่วนใหญ่เป็นการตอบสนอง-การฟื้นฟู-การออกแบบใหม่ 343 มาตรการ และมาตรการที่ไม่สามารถจัดกลุ่มตามกรอบระยะเวลา มีจำนวนถึง 201 มาตรการ

รูปที่ 2 แสดงสาขาของนโยบายและกิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูสีเขียวจากโรคโควิด 19 โดยแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ

1) มาตรการลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Mitigation Measures) ประกอบด้วย การเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานหมุนเวียน (Transition to Renewable Energy) การขนส่งอย่างยั่งยืน (Sustainable Transportation) ภาคอาคารและสิ่งก่อสร้าง (Building Sector) ภาคอุตสาหกรรม (Industry Sector) ภาคครัวเรือน (Household Sector) ภาคนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เช่น การปรับกระบวนการเข้าสู่ระบบดิจิทัล / พลังงานไฮโดรเจน / เทคโนโลยีการดักจับ การใช้ประโยชน์ และการกักเก็บคาร์บอน (Technological Innovation, e.g., digitalization / hydrogen / CCUS, etc.) ภาคการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land sector) และมาตรการลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอื่น ๆ (Other Climate Mitigation Measures)

2) มาตรการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Adaptation Measures) ประกอบด้วย การวางแผนเพื่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Adaptation Planning) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (Water) ความมั่นคงทางการเกษตร/อาหาร (Agriculture/Food Security) สุขภาพ (Health) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) การท่องเที่ยว (Tourism) การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ (Human settlements) และมาตรการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอื่น ๆ (Other Climate Adaptation Measures)

3) มาตรการคาบเกี่ยวกันหลายภาคส่วน (Cross-Cutting Measures) ประกอบด้วย มาตรการด้านการเงินเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ที่ดำเนินการโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน) / กลไกตลาดหรือกลไกราคาคาร์บอน (Sustainable Finance (Public/Private)/Market Mechanisms/Carbon Pricing) มาตรการสำหรับการพัฒนาเมือง/ชนบท เช่น การเข้าถึงพลังงาน ฯลฯ (Urban/Rural Development i.e. Energy Access etc.)

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพของพลเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม / การจ้างงาน (Citizens' Lives i.e. Behaviour Change)/Employment) ระบบธรรมาภิบาล (Governance) และมาตรการคาบเกี่ยวอื่น ๆ (Other Cross-Cutting Measures)

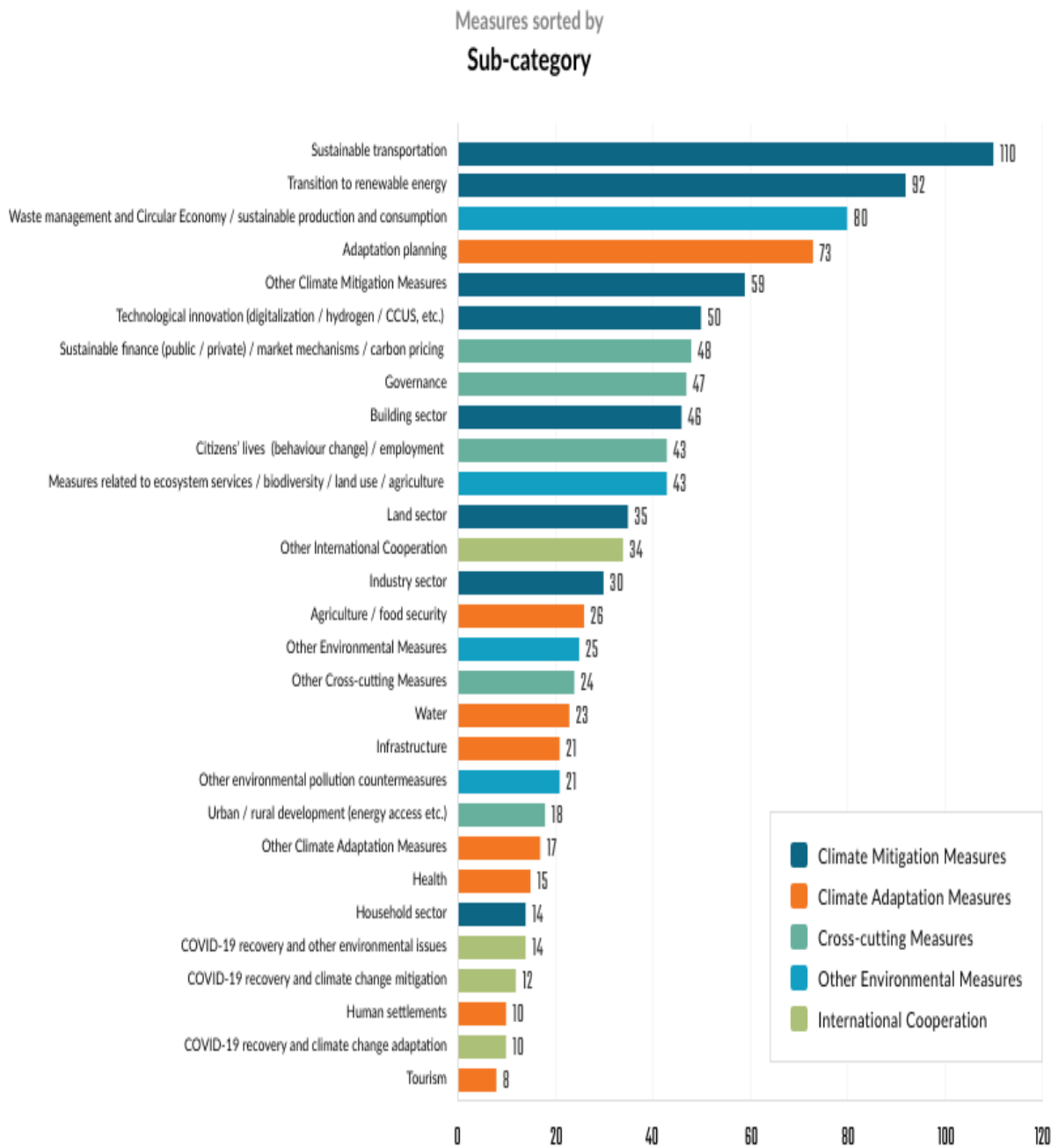
4) มาตรการสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (Other Environmental Measures) ประกอบด้วย การจัดการของเสียและเศรษฐกิจหมุนเวียน/การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน (Waste Management and Circular Economy / Sustainable Consumption and Production) มาตรการตอบโต้ต่อการปล่อยมลพิษทางสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (Other Environmental Pollution Countermeasures) มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของระบบนิเวศ / ความหลากหลายทางชีวภาพ / การใช้ประโยชน์ที่ดิน / การเกษตร (Measures Related to Ecosystem Services / Biodiversity / Land Use / Agriculture) และมาตรการสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (Other Environmental Measures)

5) ความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) ประกอบด้วย การฟื้นฟูเศรษฐกิจจากการระบาดของ COVID-19 กับการลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (COVID19 Recovery and Climate Change Mitigation) การฟื้นฟูเศรษฐกิจจากการระบาดของ COVID-19 กับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (COVID19 Recovery and Climate Change Adaptation) การฟื้นฟูเศรษฐกิจจากการระบาดของ COVID-19 กับปัญหาทางสิ่งแวดล้อม (COVID19 Recovery and Other Environmental Issues) และความร่วมมือระหว่างประเทศอื่น ๆ (Other International Cooperation)

จากข้อมูลพบว่า สาขาที่ถูกรับรองมากที่สุดเพื่อปรับเปลี่ยนและนำไปสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนภายใต้การระบาดของ COVID-19 5 อันดับแรก คือ การขนส่งอย่างยั่งยืนจำนวน 110 มาตรการ การเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานหมุนเวียนจำนวน 92 มาตรการ การจัดการของเสียและเศรษฐกิจหมุนเวียน/การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนจำนวน 80 มาตรการ การวางแผนเพื่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจำนวน 73 มาตรการ และการลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอื่น ๆ 59 มาตรการ

บทเรียนที่ได้รับจากข้อเสนอเชิงนโยบายเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า หลายประเทศเห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงระหว่างมิติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการระบาดของโรค COVID 19 และพยายามจะ**ถือโอกาสในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ**ภายหลังการระบาดของโรค COVID 19 **ครั้งนี้** ให้เป็นช่องทางหนึ่งในปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของภาคส่วนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้เร็วขึ้นกว่าก่อนจะเกิดสถานการณ์การระบาดของโรค COVID 19

รูปที่ 2 สาขาของนโยบายและกิจกรรมเพื่อการฟื้นเศรษฐกิจจากโรคโควิด 19 สู่เศรษฐกิจสีเขียว

ที่มา: <https://platform2020redesign.org/overview/>